

พระสงฆ์กับการเมืองไทย*

Buddhist monks and Thai politics

ประคอง มาโต, พระครูอุทิศธรรมพินัย (ประดอน ปริปุณฺโณ)

Prakong Mato, Phrakhru uthis thamaphinay (Pradon paripunno)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: prakong_99@hotmail.com

๙-----๖

บทคัดย่อ

เนื้อหานี้มีจุดที่จะนำเสนอ ใจประเด็นให้กับผู้ที่ได้ศึกษาและค้นคว้า ว่าพระสงฆ์ที่มีข้อห้ามหรือข้อบังคับที่เรียกว่า วินัยบัญญัติ เป็นข้อบัญญัติที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ไว้ว่า พระสงฆ์สามารถยุ่งเกี่ยวกับการเมืองได้หรือไม่เพราะอะไร จากค้นคว้า ในพระวินัยบัญญัติไม่มีข้อห้ามพระสงฆ์ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือลงเล่นการเมืองแต่อย่างใด มีเพียงแต่กฎหมายคณะสงฆ์หรือเรียกอีกอย่างว่ากฎหมายเถรสมาคมได้กำหนดห้ามพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับการเมือง แต่พระสงฆ์เป็นที่เลื่อมใสศรัทธา จึงทำให้พระสงฆ์ไม่เหมาะสมกับการที่จะเล่นการเมือง หรือยุ่งกับการเมืองแต่เป็นผู้อยู่เหนือการเมือง ควรจะเป็นผู้ที่ให้แนะนำและเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษาทางการเมือง

คำสำคัญ: พระสงฆ์; การเมืองไทย

Abstract

This content has a point to present Solve issues for those who have studied and researched. That monks who have prohibitions or regulations, called disciplinary law, are provisions that the Lord Buddha has

*Received September 30, 2020; Revised October 6, 2020; Accepted October 25, 2020

said that monks can interfere with politics or not because of what has been done in the research of the law Regarding politics or playing in politics in any way Only the Sangha Law, also known as the Sangha Law, prohibits monks from associating with politics. But the monks are faithful, therefore the monks are not suitable for playing politics Or busy with politics But being above politics Should be those who give advice and those who give political advice.

Keywords: Monks; Thai politics

บทนำ

สถานที่แห่งใดมีสังคมสถานที่นั้นมีกฎหมายกฎหมายเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเกิดขึ้นมาของสังคมนั้น ๆ กฎหมายนั้นถือเป็นระบบที่ใช้ควบคุมสังคม เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่ร่วมกัน เพราะเหตุนี้กฎหมายจึงหมายถึง กฎข้อบังคับของรัฐหรือประเทศ ที่ใช้บังคับความประพฤติของคนในสังคม อันเกี่ยวข้องกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกัน ถ้าใครฝ่าฝืนหรือไม่ประพฤติปฏิบัติตามก็จะต้องมีความผิดและบทที่จะถูกลงโทษ กฎหมายจึงอยู่ในลำดับเดียวกับศาสนาและจรรยา คือ เป็นปรากฏการณ์ทางชุมชนสังคม ที่รวมกลุ่มกัน เพื่อให้สังคมสงบสันติสุข

พระพุทธศาสนามีพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีศีล วินัย ดูเหมือนกับกฎหมายบ้านเมือง แต่ในความเป็นจริงแล้วศีลเป็นกฎระเบียบข้อบังคับให้พระภิกษุและอุบาสกอุบาสิกาประพฤติปฏิบัติตาม แต่ศีลหรือวินัยไม่ได้เหมือนหรือมีลักษณะเดียวกับกฎหมาย หากผู้ละเมิดฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษทัณฑ์ ส่วนศีลหรือพระวินัยพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเพื่อให้ประพฤติปฏิบัติ เพื่อนำตนและสังคมไปสู่ความเจริญ ไปสู่ความสุข ผลหรือโทษมีอยู่ในตัวเป็นการเฉพาะ หากใครละเมิดก็จะได้ผล คือ วิบากกรรม ที่จะต้องชดใช้ในปัจจุบันและอนาคตอย่างแน่นอน ฉะนั้นศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกฎหรือข้อที่ควรประพฤติงดเว้น และปฏิบัติเพื่อเป็นไปในทางเจริญ

จะเห็นได้ว่า พระวินัยของพระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐาน การเกิดวัฒนธรรม จารีตประเพณี แล้วได้ถูกพัฒนาการมาเป็นกฎหมายออกมาบังคับใช้สังคม ที่เห็นผล

จึงประกาศกำหนดบทลงโทษให้เห็นทันใดแต่พระวินัยให้เห็นผลก็ต่อเมื่อเจ้าตัวสำนึกผิดในสิ่งที่ทำ ลงโทษให้สำนึกในความดีให้ใส่ใจปิดทางอบาย

การแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ผิดพระธรรมวินัยหรือไม่

พระวินัยที่เกี่ยวข้องกับการเมืองข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า ไม่ทรงประสงค์จะให้พระภิกษุไปยุ่งเกี่ยวกับศึกสงครามซึ่งเป็นเรื่องของบ้านเมือง หรือผู้ปกครองบ้านเมือง จะทำการต่อสู้ป้องกันดินแดนของตนหรือการขยายเขตพระราชอำนาจออกไปยังดินแดนต่างๆ ซึ่งการดังกล่าวต้องมีการรบราฆ่าฟันกันตามปกติวิสัยของการสงคราม แต่ไม่ใช่ปกติวิสัยของสมณะที่จะไปร่วมยินดีกับการดังกล่าวด้วย

ความเกี่ยวข้องทางการเมืองที่เราต้องการศึกษา ไม่ได้มีลักษณะของการไปดูกำลังพล การไปพักอยู่ในกองทัพ หรือการไปดูการซ้อมรบ แต่เรากำลังหมายถึงการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การออกไปร่วมชุมนุมของพระสงฆ์ การออกไปร่วมชุมนุมกับฆราวาส เพื่อเรียกร้องบางสิ่งบางอย่างจากรัฐ ซึ่งเมื่อตรวจดูข้อห้ามในพระวินัยก็จะพบว่า ไม่มีข้อห้ามการแสดงออกทางการเมืองในลักษณะดังกล่าวข้างต้น

ในเบื้องต้นก็พอจะสรุปได้ว่า พระวินัยห้ามการไปยุ่งเกี่ยวกับกองทัพ การศึกสงคราม แต่ไม่ได้ห้ามการแสดงออกทางการเมืองในลักษณะอื่นๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น หรือการชุมนุม สิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ได้ห้ามไว้นี้ ก่อนจะปฏิบัติควรพิจารณาโดยใช้หลักพระธรรมวินัยดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการบัญญัติวินัย 10 ประการ ซึ่งมีใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ คือเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว (วิ.มหา. 1/20/37.) และในอีกสูตรหนึ่งอธิบายว่า สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากันได้กับสิ่งที่ไม่ควร และขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร แต่สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากันได้กับสิ่งที่ควรและขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร (5/92/131)

2. หลักมหาปเทศ 4 ซึ่งมีใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องว่า การอ้างพุทธพจน์ การอ้างสงฆ์ การอ้างพระเถระจำนวนมาก และการอ้างพระเถระรูปหนึ่งขึ้นว่า คำพูดนี้ได้มาจากแหล่งดังกล่าวก็ไม่ควรยืนยันหรือปฏิเสธทันทีแต่ควรตรวจสอบกับพระธรรมและพระวินัยดูก่อนแล้วจึงเชื่อถือและปฏิบัติตามได้ (ที.ม. 10/113-116/144)

3. หลักตัดสินพระธรรมวินัย 8 ประการ ซึ่งมีใจความว่า ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อความคลายกำหนัด ความหมดเครื่องผูกมัด ความไม่พอกพูนกิเลส ความมักน้อย ความสันโดษ ความสัจ การประกอบความเพียร และความเลี้ยงง่าย ธรรมเหล่านั้นเป็นคำสอนของศาสดา (วิ.จุล. 7/523/331)

กฎหมายเทศมาคมห้ามพระสงฆ์อยู่การเมือง

มหาเถรสมาคมได้ออกคำสั่งเรื่องห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ. 2538 ไว้ในหนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 83 ตอนที่ 1 วันที่ 25 มกราคม 2538 ว่า (วัดโมลีโลกยาราม, 2562)

“...ข้อ 4 ห้ามพระภิกษุสามเณรเข้าไปในที่ชุมนุม หรือในบริเวณสภาเทศบาล หรือสภาการเมืองอื่นใด หรือในที่ชุมนุมทางการเมือง ไม่ว่ากรณีใดๆ

ข้อ 5 ห้ามพระภิกษุสามเณรทำการใดๆ อันเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือ โดยตรงหรือโดยอ้อมแก่การหาเสียง เพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ สภาเทศบาลหรือสภาการเมืองอื่นใดแก่บุคคลหรือคณะบุคคลใดๆ

ข้อ 6 ห้ามพระภิกษุสามเณรร่วมชุมนุมในการเรียกร้องสิทธิของบุคคลหรือ คณะบุคคลใดๆ

ข้อ 7 ห้ามพระภิกษุสามเณรร่วมอภิปรายหรือบรรยายเรื่องเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งจัดตั้งขึ้นทั้งในวัดและนอกวัด

ข้อ 8 ให้พระสังฆาธิการตั้งแต่เจ้าอาวาสขึ้นไป ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการ ปกครองชี้แจงแนะนำผู้อยู่ใน ปกครองของตนให้ทราบคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ และ กวดขันอย่าให้มีการฝ่าฝืนละเมิด

ข้อ 9 พระภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนละเมิดคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้พระ สังฆาธิการผู้ปกครองใกล้ชิดดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตน

ถ้าความผิดเกิดขึ้นนอกเขตสังกัด ให้เจ้าคณะเจ้าของเขตที่ความผิดเกิดขึ้นว่ากล่าวตักเตือนแล้วแจ้งให้พระสังฆาธิการผู้ปกครองใกล้ชิดดำเนินการ

มหาเถรสมาคมได้แสดงผลของการห้ามพระภิกษุสามเณร ที่เข้าไป เกี่ยวข้องกับการเมืองไว้ด้วยท่านชูชาติ สุทธะ ได้แสดงทัศนะและสรุปไว้ ดังนี้

1. การเมืองเป็นหน้าที่ของพระราชาผู้มีสิทธิตามกฎหมายโดยเฉพาะ ไม่ใช่หน้าที่ของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่นอกเหนือการเมือง จึงไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แม้ผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว หากบวชเป็นพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ก็ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรทันที

2. การที่พระภิกษุสามเณรเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือช่วยสนับสนุนการเลือกตั้งบุคคลใดๆ เพื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสภามณฑลเป็นต้น ย่อมเป็นการประพฤติดิวิสัยของสมณะ (ผู้สงบ) บรรพชิต (ผู้เว้นกิจกรรมอันเศร้าหมอง) นำความเสื่อมเสียมาสู่ตนเองและหมู่คณะตลอดถึงพระศาสนา เป็นที่ติเตียนของสาธุชนทั้งในและนอกพระศาสนา เพราะสมณะและบรรพชิตสมควรวางตนเป็นกลาง ทำจิตให้กว้างขวาง ด้วยเมตตาทั่วไปแก่ชนทั้งปวงผู้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยไม่เลือกหน้า

3. ในตำแหน่งที่มีผู้แข่งขันช่วงชิงกันมากคน พระภิกษุสามเณรเข้าช่วยให้ผู้ใดได้ ย่อมเป็นที่พอใจของผู้นั้น แต่ผู้ที่ไม่ได้ก็อีกเป็นจำนวนมากกับพวกพ้องย่อมไม่พอใจเสื่อมคลายความเคารพนับถือ

4. ความเป็นอยู่ของพระสงฆ์และความดำรงอยู่ของพระศาสนา ขึ้นอยู่กับความเคารพนับถือของประชาชน พระภิกษุสามเณรจึงควรทำตนให้เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนทั่วไป ไม่ควรทำตนเป็นพวกเป็นฝ่ายของผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งจะทำให้ชนทั้งหลายเห็นว่าไม่ตั้งอยู่ในธรรม เกิดความเบียดเบียนคลายความนับถือและติเตียน

แต่หากพระสงฆ์ท่านใดไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองแล้ว ความมัวหมองของศีลของข้อวัตรปฏิบัติของท่านก็มักตามมาทันที จะเกิดการแบ่งกลุ่มของประชาชนจะเกิดการชิงดีชิงเด่น แ่งแย่งซึ่งกันและกัน ในที่สุดอาจนำมาซึ่งการทำลายล้างผลาญกันก็อาจเป็นไปได้

ดังนั้น พระสงฆ์เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากความขัดแย้ง หรือการชิงดีชิงเด่นเหล่านี้ พระท่านจึงต้องอยู่เหนือการเมือง ไม่ให้ท่านมายุ่งเกี่ยวกับการเมือง พระพุทธเจ้าเองก็ทรงมีความสัมพันธ์กับนักการเมือง แต่พระองค์ทรงมีฐานะอยู่เหนือการเมือง มีความเป็นกลางทางการเมือง ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะการให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อให้เกิดการปกครองสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถอำนวยประโยชน์ให้กับประชาชนได้มากขึ้น (พระมหาธรรมรัต อริยธมฺโม, 2542)

สรุป

หากจะกล่าวถึงว่า พระสงฆ์สามเณรยุ่งเกี่ยวกับการเมืองได้หรือไม่นั้น เป็นข้อสรุปได้ยากพอสมควรเพราะในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าก็ปฏิบัติและแสดงออกทางการเมือง ที่ปรากฏให้เห็นพอสมควร ในฐานะผู้ประกาศความสงบสันติแก่มวลชน และบัญญัติพระวินัยให้แก่พระภิกษุ ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวโดยตรง แต่ให้เข้าไปเพื่อเป็นตัวกลางให้ลด ละ เลิก ความขัดแย้งที่มีต่อกัน และสร้างความปรองดองสมานสุขต่อกัน วางตนเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงาม ก่อให้เกิดความสุขต่อส่วนรวม พระพุทธเจ้าได้วางโทษอย่างเบาต่อผู้ฝ่าฝืน แต่ไม่ได้ปรับเป็นอาบัติอย่างหนัก อาจจะเล็งเห็นถึงความสำคัญ เพื่อให้เข้าไปลด ละ ความขัดแย้งให้เข้าไปสร้างหลักความดีต่อกันปรับเปลี่ยนทัศนคติให้เห็นผิดเป็นชอบ และชักนำผู้นำให้เห็นทางนำไปสู่ความสงบสันติ

ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาล่วงเลยมาถึงการปัจจุบัน ได้มีกลุ่มสาวกและผู้นำรัฐเห็นว่า อาจมีพระสงฆ์บางรูปยังไม่เข้าใจบทบาททางการเมือง ตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป มหาเถรสมาคมในฐานะผู้กำกับดูแลการปกครองพระสงฆ์ จึงได้ออกกฎระเบียบข้อบังคับมา เพื่อบังคับใช้ให้พระสงฆ์ตระหนักในหน้าที่หลักของพระสงฆ์เอง ส่วนรัฐก็ออกกฎหมายมา เพื่อไม่ให้พระสงฆ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองโดยตรง เพื่อให้เกิดข้อแตกต่างกับพระสงฆ์ต่างประเทศ ที่มีบางรัฐบางพื้นที่ได้อนุญาตให้พระสงฆ์เล่นการเมืองเหมือนชาวบ้านแต่ความจริงนั้นขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของชาวบ้านว่า พระสงฆ์เล่นการเมืองมีความเหมาะสมหรือไม่ พื้นที่การเมืองอยู่ในระดับไหน บ้านเมืองเราส่วนหนึ่งมองว่าให้ท่านมีสิทธิตามหน้าที่พลเมือง แต่ให้ท่านวางตัวในกรอบธรรมาธิปไตย เพื่อนำหลักธรรมาธิปไตยไปสู่ชาวบ้าน อีกฝ่ายกลับมองว่า ให้ท่านอยู่แบบสมณะสารูปไปเลย ไม่ควรลงมายุ่งเกี่ยวในเรื่องของชาวบ้าน ให้ทำหน้าที่หลักกำจัดกิเลสมีเป้าหมายคือพระนิพพาน

ข้อเสนอแนะ

พระสงฆ์ถือเป็นประชาชนในระบอบประชาธิปไตย จึงมีส่วนร่วมในส่วนที่มิบทบาทและหน้าที่ เช่น การสร้างศรัทธาให้กับการเมือง และสร้างความสงบสุขให้กับการเมือง โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ และสั่งสอน เผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหลักพระธรรมคำสอน ซึ่งพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ทำให้คนเป็นคนดี และทำให้สังคมสงบสุขอยู่แล้ว ถ้าทุกคนในการเมือง ในสังคม ดำเนินและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

พระมหาธรรมรัตน์ อริยธมฺโม. (2542). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์ หลักรัฐศาสตร์ใน พระไตรปิฎก* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2542.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดโมลีโลกยาราม. (2562). *คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณร เกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ. 2538*. สืบค้น 10 กันยายน 2562, จาก <https://www.watmoli.com/wittaya-one/1594/>